

смавами відпущено води 2118812,1 тис. м³, зокрема категорії споживачів "населення" – 1288229,6 тис. м³, що становить – 60,8 % від загальної кількості води. Середній тариф в Україні на послуги з водопостачання становив 2,32 грн/м³, для категорії споживачів "населення" – 2,32 грн/м³. Середній тариф в Україні на послуги з водовідведення становив 2,16 грн/м³, для категорії споживачів "населення" – 1,69 грн/м³.

Найнижчий середній тариф на послуги з водопостачання зафіксовано у Кіровоградській області – 1,29 грн/м³, а найвищий – у Львівській області – 4,09 грн/м³. Найнижчий середній тариф на послуги з водовідведення зафіксовано у Закарпатській області – 1,39 грн/м³, а найвищий – у Хмельницькій області – 3,97 грн/м³. Важливі для населення функції виконують підприємства, що надають послуги з утримання будинків та прибудинкових територій.

У 2012 р. загальна площа приміщень, що утримувалися, становила 335250 тис. м². Середній тариф дорівнював 1,41 грн/м². Найнижчий середній тариф на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій зафіксовано у Миколаївській області – 0,68 грн/м², а найвищий – у Закарпатській області – 2,95 грн/м². Сучасна кон'юнктура ринку житлово-комунальних послуг зумовлена низкою проблем, що нагромадилися за роки незалежності. Зокрема:

- зношеність та моральна застарілість основних фондів підприємств житлово-комунальної сфери (особливо теплопостачальних підприємств, водопровідних та водоканалізаційних господарств);
- недосконалість нормативно-правового регулювання діяльності галузі;
- непрозорість формування цін/тарифів на послуги та поточної діяльності підприємств ЖКГ;
- не економічно обґрунтовані тарифи на послуги (затверджено збиткові тарифи для підприємств, при цьому різниця в тарифах не відшкодовується органом місцевого самоврядування, як це передбачено чинними нормативно-правовими актами);
- штучне гальмування розвитку галузі унаслідок гальмування процесів підвищення цін/тарифів;
- неефективна система управління;
- низький рівень забезпеченості працівників (мала заробітна платня працівників галузі, зокрема дворників та прибиральників);
- невідповідність інфраструктурних потужностей зрослим вимогам та потребам.

Брак сучасних ринкових моделей управління підприємствами ЖКГ стає істотним гальмом у диверсифікації шляхів виведення галузі з кризи. Більшість підприємств ЖКГ не мають мотивації до ефективного господарювання, що призводить до механічного перенесення невирішених проблем на споживачів послуг. Для поліпшення діяльності підприємств галузі необхідно проводити комплексні реформи, серед яких:

- удосконалення матеріально-технічної бази підприємств, запровадження енергоощадних технологій завдяки залученню зовнішніх чи внутрішніх інвестицій;
- зміни нормативно-правових актів, що стосуються галузі ЖКГ, які дадуть змогу залучити інвестора та підвищити інвестиційну привабливість ЖКГ. Підприємства житлово-комунальної сфери мають самостійно заробляти необхідні їм кошти, а не дотуватися з місцевих бюджетів;

- запровадження нових систем управління підприємствами, залучення автоматизованих систем, що надасть гнучкості та ефективності управлінню.

Література

1. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 24 червня 2006 року [чинний]. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1088.634.9&nobreak=1>.
2. Інформація ДП "Розрахунковий центр" щодо кількості підприємств та рівнів тарифів.
3. Житлово-комунальне господарство міст України: пріоритетні тренди розвитку. Є.С. Жданко. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ek-Bud/2011_1/st-05.pdf.
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року [чинний]. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>.

Дембыцкий М.И. Предоставление услуг предприятиями сферы жилищно-коммунального хозяйства Украины

Сделана попытка охарактеризовать отрасль жилищно-коммунального хозяйства Украины, основные проблемы, присущие этой сфере. Освещена структура предприятий отрасли. Проанализированы основные показатели работы жилищно-коммунальных предприятий, в частности – объемы предоставленных за 2012 год услуг, уровни тарифов, освещены максимальный и минимальный тарифы по Украине.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство Украины, проблемы ЖКХ, тарифы на жилищно-коммунальные услуги.

Dembytskiy M.I. Provision of services by housing and public utilities companies in Ukraine

An attempt to describe the housing and public utilities services of Ukraine and the main problems inherent in this field has been made. The article deals with the structure of the industry. The basic performance of utility companies has been analyzed, in particular, the amount of in 2012 provided services and tariff levels; the maximum and minimum rates in Ukraine have been highlighted.

Keywords: housing and utilities services of Ukraine, problems of housing and utilities services, tariffs for housing and utilities services.

УДК 336.71(477)

Магістрант М.-М.Р. Деревачька;

доц. Н.Г. Пайтра, канд. екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ТА МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ

Досліджено основні аспекти впливу іноземного капіталу на ефективність функціонування вітчизняної банківської системи, виявлено фактори та результати прямого та опосередкованого впливу експансії іноземного капіталу на розвиток економічної системи держави. Увагу зосереджено на діагностиці мотивів та періодизації залучення іноземного капіталу в банківську систему України. Визначено заходи з підтримки конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи за участю іноземних банківських установ.

Ключові слова: банк, банківська система, банк з іноземним капіталом, іноземний банк, регулювання участі іноземного капіталу.

Постановка проблеми. Характерними ознаками прояву фінансової глобалізації та міжнародної інтеграції є зростання частки іноземних інвесторів у капіталі банківської системи України. Ці процеси відбуваються головним чином шляхом придбання контрольних пакетів акцій українських банків. Вхо-

дження іноземного капіталу характеризується як позитивними, так і негативними наслідками залежно від макроекономічних передумов, що існують в країні. Позитивним моментом є істотне розширення ресурсного потенціалу кредитування потреб національної економіки. Проте є фінансові ризики, пов'язані зі швидким зростанням частки іноземного капіталу в банківському бізнесі, передусім, це потребу врахування інтересів та мотивів іноземних материнських компаній та обмеженість у реалізації заходів грошово-кредитної політики.

В умовах інтеграційних перетворень відбувається взаємопроникнення світових економік, наслідком таких процесів є міграція капіталів, тому проблематика функціонування іноземного капіталу, вплив останнього на фінансову сталість та прибутковість банківської системи України набуває особливої актуальності в сучасних умовах нестабільного розвитку економіки та потребує подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тематика функціонування та впливу на вітчизняну банківську систему та світову економічну систему висвітлена у працях таких науковців, як: Голдберг Л., Івасів І. [1], Корнилюк Р. [4], Чуб О. [9], Смовженко Т. [8] та інших, науковці запропонували заходи щодо створення системи регулювання банків з іноземним капіталом, яка максимізує позитивні наслідки присутності іноземного банківського капіталу в банківській системі України.

Метою роботи є виявлення процесів проникнення іноземного банківського капіталу на фінансовий ринок України, дослідження теоретичних та практичних аспектів організації банків з іноземним капіталом в Україні, аналіз позитивних та негативних наслідків присутності іноземного капіталу в банківській системі України загалом.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняне законодавство трактує термін банк з іноземним капіталом як банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 % [7]. Таке пояснення враховує участь іноземного капіталу в банківській установі, частка якого становить більше 10 % і не враховує можливості вкладання кількох інвесторами коштів у розмірі, що не перевищує цієї частки.

Притік значного обсягу іноземного капіталу в економіку будь-якої держави є ознакою макроекономічної стабільності, високого рівня довіри інвесторів до політичної влади, проте, допускаючи іноземні банки у вітчизняну банківську систему, потрібно створити сприятливі умови для збереження можливості реальної конкуренції українських банків з іноземними фінансовими установами [1, с. 133-135]. Головною метою входження іноземного капіталу є або максимізація доходів, або посилення контролю в країні. При цьому мотиви входження іноземного капіталу в банківську систему країни-реципієнта можуть бути різними (рис. 1) [4, с. 149].

Перспективи та наслідки функціонування іноземного капіталу у вітчизняному банківському секторі неоднозначні, оскільки головною метою іноземних інвесторів є не підвищення добробуту населення, а максимізація прибутку для своїх акціонерів, тому економісти ще не сформулювали єдиного висновку щодо ефективності функціонування іноземного капіталу в банківській системі України [5, с. 150-155].

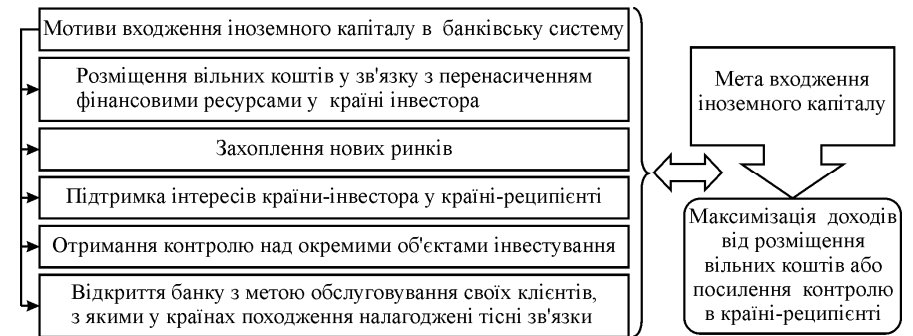

Рис. 1. Мотиви входження іноземного капіталу в банківський сектор України

Так, Р. Левін, дослідивши взаємозв'язок ефективності банківської діяльності і фінансової лібералізації, зробив висновок про те, що більша частка іноземних банків у капіталі банківської системи підвищує загальну її ефективність завдяки зменшенню накладних витрат банків. Л. Голдберг стверджує, що іноземні банки зазвичай мають вищі обсяги кредитування, порівняно з вітчизняними конкурентами [9, с. 59].

Проте інші вчені звертають увагу на негативні наслідки діяльності іноземних банків. Наприклад, Кулл і Перія під час детального аналізу клієнтів іноземних банків зауважили, що іноземні кредитні ресурси переважно спрямовуються для фінансування великих підприємств, які мають тривалий досвід роботи на ринку і кращі фінансові показники, водночас фірми з меншими обсягами продажів часто отримують відмови за кредитними заявками [7, с. 33]. Для повноцінного розуміння складності процесу експансії іноземних банків в Україні здійснено ретроспективний аналіз цього процесу. З цією метою виокремлено п'ять етапів входження іноземних інвесторів до банківського сектору України, які збігаються з періодизацією, яку запропонував О. Чуб [9, с. 77].

Перший етап (1991-1994 рр.) – початковий період формування банківської системи України. Недостатня розвиненість механізмів банківського регулювання після здобуття незалежності Україною призвела до приходу на ринок банківських послуг іноземного спекулятивного капіталу (Росія, Латвія, офшорні зони) [1], тому НБУ в 1994 р. заборонив діяльність філій і ввів жорсткі обмеження на частку статутного капіталу нерезидентів у банківській системі (не більше 15 %) [8].

Протягом другого етапу (1995-1998 рр.) більшість іноземних банків були створені "з нуля" з метою підтримки зовнішньоторговельних операцій компаній нерезидентів на українському ринку, а також забезпечення виходу місцевих емітентів на міжнародні ринки капіталу. З іноземних банків першої хвилі експансії на сьогодні залишилися дочірні структури, що спеціалізуються на корпоративному та інвестиційному видах банкінгу [1, с. 59].

Третій етап (1999-2004 рр.) – період модернізації банківської системи України. Зниження капіталізації банків та дефіцит довгострокових кредитних ресурсів змусило НБУ зняти обмеження на частку нерезидентів у статутному

капіталі банків. Кількість банків з іноземним капіталом скоротилася від 30 до 19. На український ринок увійшли іноземні інвестори шляхом придбання великих вітчизняних банків.

Четвертий етап (2005-2008 рр.) – період активної експансії іноземного капіталу під час економічного зростання. Частка банківських активів у ВВП зростає більше, ніж удвічі: від 30,5 % до 63,2 % [6].

П'ятий етап (2008-2010 рр.) – період фінансової кризи та посткризового відновлення. Іноземні банки коригують стратегії діяльності через девальвацію гривні, спад кредитування, зростання проблемної заборгованості. Збільшується частка з загальному статутному капіталі інвесторів з Російської Федерації та Німеччини. Антикризова політика іноземних банків полягала в закріпленні позиції на ринку банківських послуг України завдяки доступу до фінансових ресурсів материнських груп [2, с. 60].

Банківська система України протягом 2006-2013 рр. зазнала істотних змін, про що свідчать дані таблиці [6]. Це виразилося у пришвидшеному рості активів, капіталу, кредитів і депозитів у докризовий період, а також спаді, викликаному порушенням фінансової сталості світової економічної системи. Цьому періоду розвитку банківського сектору України також притаманне значне зростання обсягів операцій щодо купівлі українських банків і відкриття іноземними банками своїх представництв та мереж, розширення діяльності іноземних банків з обслуговування населення.

Табл. Основні показники діяльності банків у 2006-2013 рр. станом на 01.01 [6]

Показник	Роки							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Кількість зареєстрованих банків	186	193	198	198	197	194	198	176
Кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківської діяльності	165	170	175	184	182	176	176	176
З них: з іноземним капіталом	23	35	47	53	51	55	53	53
У т.ч. зі 100 % іноземним капіталом	9	13	17	17	18	20	22	22
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	19,5	26,7	35,0	36,7	35,8	40,6	41,9	39,5

Позитивними факторами, що сприяли значній активізації діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, були: позитивні структурні зрушення у вітчизняній економіці, активне зростання попиту на банківські послуги з боку населення, розширення зовнішньоекономічних зв'язків українських підприємств.

У період 2007-2008 рр. кількість банків з іноземним капіталом збільшилась на 12, зокрема кількість банків зі 100 % іноземним капіталом збільшилась на 5, що свідчить про значний приплив іноземних інвестицій у банківський сектор України, що було зумовлено відсутністю законодавчих бар'єрів входження іноземного капіталу в національну банківську сферу. У 2009 р. налічувалось 53 іноземні банки, а кількість банків з 100 % іноземним капіталом залишилась незмінною, порівняно з 2008 р. На початок 2011 р. зменшилась загальна кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківської діяльності від 182 до 176, порівняно з попереднім роком, при цьому ситуація у 2012 і 2013 рр. не змінилася. Однак знизилася частка іноземного капіталу у статутному капіталі

лі банків України від 41,9 % станом на 01.01.2012 р. до рівня 39,5 % станом на 01.01.2013 р. Для аналізу ефективності діяльності банків з іноземним капіталом на українському банківському ринку доцільним є оцінити географічну приналежність іноземного банківського капіталу, що контролюється нерезидентами (рис. 2) [6].

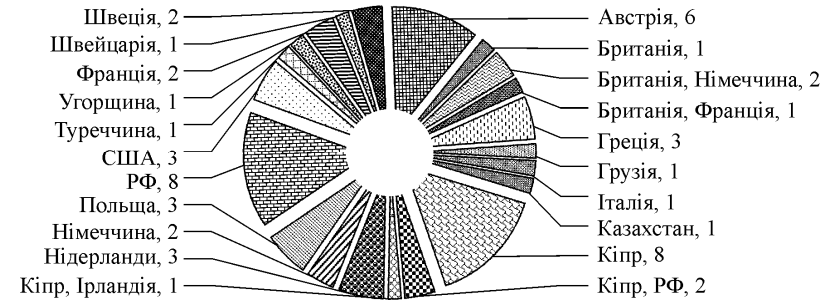

Рис. 2. Географічна приналежність іноземного банківського капіталу, що контролюється нерезидентами станом на 01.01.2013 р. у розрізі країн [6]

Найбільшу частку банківських активів в Україні у 2013 р. контролювали російські та австрійські інвестори. Решта великих банків з іноземним капіталом належала власникам з Кіпру, французьким, італійським, нідерландським, польським, шведським інвесторам, що свідчить про особливу зацікавленість у контролі над українським бізнесом фінансових інститутів з країн Європейсько-го Союзу.

Отже, вплив банків з іноземним капіталом на банківську систему України є істотним і може витіснити українські банки з банківського сектору, які поступаються конкурентними позиціями іноземним фінансовим установам. Підтвердженням цього є велика кількість малих банків, що контролюються саме українськими інвесторами. Присутність іноземного капіталу в банківському секторі України має позитивні і негативні наслідки.

Негативними наслідками присутності іноземного капіталу є:

1. Стратегії розвитку діяльності іноземних банків можуть суперечити основним завданням економічної політики приймаючої країни.
2. Присутність іноземних банків може послабити позиції ще недостатньо розвиненої банківської системи України, оскільки українські банки не спроможні на рівних конкурувати з іноземними банками, що призводить до банкрутства або поглинання чи продажу іноземним інвесторам.
3. Значне надходження фінансових ресурсів з-за кордону може призводити до "перегріву" економіки, а тиск на обмінний курс – до зниження її конкурентоспроможності.

Проте, поряд з існуючими потенційними ризиками, необхідно підкреслити позитивні наслідки, які отримує країна-реципієнт від залучення іноземних банків національну економічну систему:

1. Прискорення процесу реформування банківської системи та посилення конкуренції можна розглядати у двох аспектах – з одного боку, як явище, що стимулює банки до скорочення витрат, з іншого – відбувається змен-

шення вартості послуг та підвищується ефективність функціонування банківської системи, при цьому збільшується якість та асортимент послуг, що надаються.

2. Використання передового досвіду ведення банківської справи, впровадження нових прогресивних технологій та сучасних методів банківської діяльності.
3. Вища капіталізація іноземних банків сприяла можливості здійснювати кредитну діяльність навіть під час кризових 2008-2009 рр.

Висновки. У сучасних умовах глобалізації та фінансової інтеграції світової економічної системи та банківської системи України присутність іноземного банківського капіталу стало невід'ємним елементом ефективного функціонування національних економік, оскільки іноземні інвестори вкладають не лише власні капітали, але й сприяють використанню зарубіжного досвіду ведення банківського бізнесу. Отже, можна констатувати, що на сьогодні банки з іноземним капіталом є активними учасниками конкурентної боротьби на вітчизняному фінансовому ринку, проте для подальшого підвищення інвестиційного потенціалу банківської системи України та її стимулювальної ролі в соціально-економічному розвитку країни потрібен системний підхід до регулювання доступу іноземного капіталу в банківський сектор України.

Заходи з підтримки та посилення конкурентоспроможності національної банківської системи повинні включати:

- використання позитивних технологічних і структурних переваг банків з іноземним капіталом;
- інтенсифікацію використання банківського менеджменту та сучасних банківських технологій;
- оптимізацію інституційної структури банківської системи України та наближення стандартів її організації до країн з розвиненими економіками.

Література

1. Івасів І.Б. Стратегічні аспекти регулювання діяльності іноземних банків в Україні / І.Б. Івасів, Р.В. Корнилюк. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Корнилюк Р.В. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання : монографія / Р.В. Корнилюк, І.Б. Івасів, О.М. Діба. – К. : Вид-во КНЕУ, 2012. – 234 с.
3. Карчева Г. Основні проблеми розвитку банківської системи України в посткризовий період та шляхи їх вирішення / Г. Карчева // Вісник Національного банку України : журнал. – 2010. – № 8. – С. 26-31.
4. Корнилюк Р.В. Мотиви та цілі виходу банківського капіталу за національні межі / Р.В. Корнилюк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми : Вид-во УАБС НБУ. – 2010. – Вип. 28. – С. 148-155.
5. Макуха С.М. Інноваційність іноземних інвестицій – чинник модернізації перехідної економіки / С.М. Макуха // Вісник Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого. – 2011. – № 2 (5). – С. 30-40.
6. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
7. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р., № 2121-111. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
8. Смовженко Т.С. Новий етап розвитку банківської системи України: зростання участі іноземних інвесторів : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. – К. : Вид-во УБС НБУ, 2008. – 231 с.
9. Чуб О.О. Банки в глобальній економіці : монографія / О.О. Чуб. – К. : Вид-во КНЕУ, 2009. – 340 с.

Деревацкая М.-М.Р., Пайтра Н.Г. Иностранный капитал в банковской системе Украины: современная проблематика и механизмы регулирования

Исследованы основные аспекты влияния иностранного капитала на эффективность функционирования отечественной банковской системы, выявлены факторы и результаты прямого и опосредованного влияния экспансии иностранного капитала на развитие экономической системы государства. Внимание сосредоточено на диагностике мотивов и периодизации привлечения иностранного капитала в банковскую систему Украины. Выделен ряд мер по поддержке конкурентоспособности отечественной банковской системы с участием иностранных банковских учреждений.

Ключевые слова: банк, банковская система, банк с иностранным капиталом, иностранный банк, регулирование участия иностранного капитала.

Derevatska M.-M.R., Paytra N.G. A foreign capital is in the banking system of Ukraine: modern problems and adjusting mechanisms

The article examines the main aspects of the influence of foreign capital on the effective functioning of the domestic banking system, factors and the results of the direct and indirect influence of the expansion of the foreign capital to develop the economic system of the state. Attention is focused on the diagnosis of the motives and the periodization of attraction of the foreign capital in the banking system of Ukraine. We have identified a number of measures to support the competitiveness of the domestic banking system with foreign banking institutions.

Keywords: bank, banking system, bank with foreign capital, foreign bank, regulation of the participation of foreign capital.

УДК 339.133:336.77.067.21 *Фін. аналітик М.Б. Заблоцький, канд. екон. наук – Українська аграрна асоціація, м. Київ*

ІНФЛЯЦІЙНІ ІМПУЛЬСИ НА РИНКАХ УКРАЇНИ І ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПОПИТУ НА ГРОШІ

Запропоновано підхід до оцінювання впливу стимулювання сукупного попиту у грошовій формі на динаміку макроекономічних показників національної економіки. Висвітлено інфляційні імпульси результируючих показників на фінансовому і товарному ринках України, викликані перевагою темпів приросту грошової маси в обігу над темпами приросту виробництва натурального продукту. Обґрунтовано концептуальний підхід регулювання до рівноваги ринків шляхом стимулювання інвестицій, виробництва натурального продукту й адекватного до їх обсягів і темпів зміни обсягу в обігу грошової маси.

Ключові слова: сукупна пропозиція, сукупний попит, розподіл національного доходу, ціна продукту, функції ціни, регулювання рівноваги ринку.

Постановка проблеми. Найкращим способом збалансувати грошову пропозицію і попит на гроші – це звернутися до моделі національного ринку і діяти відповідно до вимог синхронного руху її ключових факторних змінних. Модель національного ринку представляють дві групи ринкових категорій, а саме: пропозиції товарів, робіт і послуг Q_p і попиту на гроші vM , де: Q – фізична кількість товарів, робіт і послуг, p – ціна одиниці товару, робіт і послуг, M – номінальна кількість грошей, яка визначає міру вартості пропозиції товарів, робіт і послуг за ринковою ціною одиниці продукції, v – коефіцієнт швидкості обертання грошей на ринку. Тоді модель національного ринку матиме вигляд: $Q_p = vM$ [3, с. 6]. Тут номінальна кількість грошей практично відображає грошову